

Judikát NS 21 Cdo 3150/2016

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	05/30/2017
Spisová značka:	21 Cdo 3150/2016
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.3150.2016.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Náhrada škody zaměstnancem Stát
Dotčené předpisy:	§ 172 odst. 1,2 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 31.12.2006 § 179 odst. 5 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 31.12.2006 § 6 předpisu č. 219/2000Sb.
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 3150/2016

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležila a soudců JUDr. Zdeňka Novotného a JUDr. Mojmíra Putny v právní věci žalobkyně České republiky – Ministerstva obrany se sídlem v Praze 6 - Hradčanech, Tychonova č. 221/1, IČO 60162694, proti žalovanému JUDr. J. H., zastoupenému Mgr. Robertem Kaše, advokátem se sídlem v Plzni, U Svěpomoci č. 2020/9, o 154 921,50 Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 18 C 37/2010, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. února 2016 č. j. 23 Co 382/2015-417, takto:

Rozsudek městského soudu a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 7. května 2015 č. j. 18 C 37/2010-356 se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 3 k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 3 dne 12. 2. 2010 domáhala, aby jí žalovaný zaplatil na náhradu škody 154 921,50 Kč. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že žalovaný, který byl u žalobkyně zaměstnán jako referent státní správy a samosprávy – právník Vojenské ubytovací a stavební správy Praha na základě pracovní smlouvy ze dne 22. 6. 2004 ve znění dohod o změně pracovních podmínek ze dne 3. 12. 2004 a ze dne 15. 12. 2005, byl povinen „v rámci své funkční náplně a pracovních povinností“ mj. vykonávat pro žalobkyni komplexní právní činnosti (vykonávat odborně právního poradce pro ředitele a vedení Vojenské ubytovací a stavební správy Praha, poskytovat právní rozborovou činnost, sledovat dodržování platného právního řádu v rámci činnosti Vojenské ubytovací a stavební správy Praha, zpracovávat zásadní právní stanovisko ke složitým právním případům a provádět odbornou konzultační činnost pro pracovníky Vojenské ubytovací a stavební správy Praha), že dne 29. 12. 2005 uzavřela žalobkyně se společností M + M Servis, s. r. o. jako poskytovatelem smlouvu o poskytování služeb, kterou se poskytovatel zavázal odstraňovat v zimním období závady ve schůdnosti a sjízdnosti na chodnících a komunikacích včetně ručního dočištění podél oplocení, obrubníků a přístupů do budov, zahrnující úklid a odvoz sněhu a provádění zimního posypu včetně dodávky posypového materiálu, za sjednanou cenu 3 457 307,74 Kč „včetně DPH“ ročně, a že dne 11. 9. 2006 uzavřela žalobkyně s poskytovatelem dodatek č. 2 k této smlouvě poté, co se žalovaný dne 8. 9. 2006 „výslovně“ vyjádřil, že „nemá ve své působnosti námitek proti jeho uzavření“, jímž byl rozšířen předmět plnění o zajištění monitorování počasí („zimní hotovost“). Žalobkyně uhradila poskytovateli na základě tohoto dodatku smlouvy za období od listopadu 2006 do března 2008 v souvislosti s monitorováním počasí 2 327 633,83 Kč. Má za to, že dodatek č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb je v části sjednání úplatného monitorování počasí neplatný, neboť se přiči

dobrym mravum, svym obsahem a ucelem odporuje zakonu a byl uzavren take v rozporu s ustanovenim § 27 zakona c. 40/2004 Sb., o verejnych zakazkach, neboť nebyly dodrženy zákonné podmínky pro zadání veřejné zakázky v jednacím řízení bez uveřejnění, a že žalovaný odpovídá za škodu způsobenou žalobkyní ve výši 2 327 633,83 Kč „v souladu s principem dělení odpovědnosti z jedné třetiny“ (za „dvě třetiny vzniklé škody“ odpovídají jiní zaměstnanci žalobkyně), neboť se v rámci výkonu své funkce dopustil nedbalostního protiprávního jednání v rozporu s ustanovením § 171 zákoníku práce tím, že „bez věcného, logického a právního důvodu“ doporučil žalobkyni tento dodatek smlouvy uzavřít. Žalobkyni poté vznikla i „následná“ škoda spočívající v sankčním odvodu peněžních prostředků do státního rozpočtu za porušení rozpočtové kázně ve výši 5 145 374 Kč, neboť Nejvyšší kontrolní úřad shledal, že uzavřením dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb byl neoprávněně rozšířen předmět plnění smlouvy o „monitorování počasí“, čímž žalobkyně naplnila skutkovou podstatu porušení rozpočtové kázně ve smyslu ustanovení § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Částka 154 921,50 Kč, jejíž zaplacení se žalobkyně po žalovaném domáhá, představuje čtyřapůlnásobek jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti.

Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 18. 12. 2012 č. j. 18 C 37/2010-164 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 50 563 Kč k rukám advokáta Mgr. Roberta Kaše. Na základě zjištění, že řízení vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 67 C 156/2009, ve kterém se žalobkyně domáhala proti společnosti M + M servis, s. r. o. zaplacení částky 2 327 633,83 Kč z důvodu bezdůvodného obohacení za provedenou úhradu monitorovacích služeb za období od listopadu 2006 do března 2008, nebylo ke dni rozhodování soudy dosud pravomocně skončeno, dovodil, že nelze mít za to, že by ve vztahu k žalobkyni uplatněnému nároku vůči žalovanému žalobkyni vznikla škoda, a tuto okolnost „nelze z hlediska platné judikatury ani předjímat“, neboť ke vzniku škody dochází okamžikem, kdy je vzhledem k okolnostem případu nepochybné, že pohledávka za obligačním dlužníkem je nevymahatelná, a dospěl k závěru, že žaloba je proto předčasná.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze usnesením ze dne 18. 9. 2013 č. j. 23 Co 212/2013-185 zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že výsledek řízení o nároku žalobkyně uplatněném ve vztahu ke společnosti M + M Servis, s. r. o., vyplývajícím z dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb uzavřeného dne 11. 9. 2006, co do „vymahatelnosti či nevymahatelnosti plnění“ není podstatný pro posouzení nároku, který žalobkyně uplatnila vůči žalovanému v tomto řízení, neboť jeho předmětem je náhrada škody, která žalobkyni vznikla odvodem do státního rozpočtu na podkladě rozhodnutí Nejvyššího kontrolního úřadu a na které se podle žalobkyně podílel i žalovaný jako její zaměstnanec v souvislosti s pracovní činností. Uložil soudu prvního stupně, aby se zabýval tím, zda se žalovaný svou pracovní činností podílel na nesprávném postupu, který vedl k uložení sankčního odvodu, a aby při posuzování odpovědnosti žalovaného případně zohlednil skutečnost, že se žalobkyně domáhá plnění i na dalších zaměstnancích „z titulu jejich pracovního postavení ve vztahu k uplatněnému nároku“. Uzavřel, že pokud se bude vznikat škoda odvíjet od neplatnosti dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb, kdy uzavírání smluv podléhalo schvalovacímu procesu, na kterém se podílelo více osob, je nezbytné posoudit, zda a jak se z hlediska svých pracovních povinností na uzavření tohoto dodatku podílel „žalobce“ (správně žalovaný), a shledá-li soud prvního stupně, že žalovaný porušil žalobkyni tvrzené povinnosti a toto porušení vedlo k uzavření dodatku, bude se zabývat i tím, zda žalobkyni vznikla škoda nejen v souvislosti s neplatností tohoto dodatku, ale i v důsledku sankčního odvodu do státního rozpočtu (kdy a v jaké výši byl sankční poplatek uhrazen); porušil-li žalovaný své pracovní povinnosti a vznikla-li žalobkyni škoda, je třeba posoudit, zda tato škoda vznikla následkem zaviněného (a v jaké formě) porušení pracovních povinností a zda toto porušení bylo příčinou důležitou, podstatnou a značnou.

Obvodní soud pro Prahu 3 poté rozsudkem ze dne 7. 5. 2015 č. j. 18 C 37/2010-356 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 154 921,50 Kč a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalovaný je povinen zaplatit na náhradě nákladů řízení České republice „na účet Obvodního soudu pro Prahu 3“ 1 520 Kč. Dovodil, že dodatek č. 2 (ze dne 11. 9. 2006) smlouvy o poskytování služeb uzavřeného dne 29. 12. 2005 mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o. jako poskytovatelem je absolutně neplatný jednak pro rozpor s dobrými mravy, neboť poskytovatel služeb realizoval svůj závazek zajistit svými zaměstnanci monitorování počasí k zajištění výkonu práv a povinností vyplývajících pro něj již z původní smlouvy ze dne 29. 12. 2005, jednak pro rozpor se zákonem č. 137/2006 Sb., neboť nebyly splněny podmínky podle ustanovení § 23 odst. 7 písm. a) tohoto zákona. Shledal, že žalovaný, který se k předmětnému dodatku smlouvy vyjadřoval v rozsahu své odbornosti (tak, že „z hlediska své působnosti nemá k návrhu žádné připomínky“), svým nedbalostním jednáním podstatným způsobem porušil své pracovní povinnosti a „výrazně“ přispěl k neplatnosti tohoto dodatku, neboť byl vysokoškolsky vzdělanou osobou v oboru právo, u žalobkyně byl zaměstnán jako právník a v jeho kompetenci bylo kontrolovat předmětný dodatek z právního hlediska; popis jeho funkční náplně je natolik široký a „všeobsažný“, že „zcela pokrývá odhalené důvody neplatnosti předmětného dokumentu“. Dospěl k závěru, že předpoklady pro odpovědnost žalovaného za škodu vzniklou žalobkyni následnou sankcí uloženou Finančním úřadem pro Prahu 6 v podobě odvodu do státního rozpočtu ve výši 2 355 444,48 Kč, která představovala úhradu faktur společnosti M + M servis, s. r. o. na základě dodatku č. 2 za poskytování služeb v letech 2006 až 2008, jsou ve smyslu § 172 zákoníku práce splněny, a volnou úvahou ve smyslu ustanovení § 136 občanského soudního řádu určil míru odpovědnosti za tuto škodu u žalovaného ve výši 30 % (jako nejvyšší ze všech osob zúčastněných na schvalovacím procesu ve vztahu k dodatku č. 2 smlouvy o poskytování služeb, již odpovídá podíl na náhradě škody v částce 706 633,34 Kč, který je však limitován čtyřapůlnásobkem průměrného měsíčního výdělku žalovaného zjištěného ve výši 34 427 Kč), u zaměstnankyň D. K., M. V. a Ing. R. Š. (v jejichž funkčních náplních byla mimo jiné problematika příprav, zadávání a kontroly veřejných zakázek a jejichž stanoviska k dodatku č. 2 byla „vesměs souhlasná“) ve výši 15 % u každé z nich a u ředitele Vojenské ubytovací a stavební správy Praha Ing. Mgr. R. B. (který dodatek č. 2 smlouvy za žalobkyni uzavřel) ve výši 25 %.

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 2. 2016 č. j. 23 Co 382/2015-417 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé tak, že žalobu zamítl; současně rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 268 634,72 Kč k rukám advokáta Mgr. Roberta Kaše a České republice na náhradě nákladů řízení 1 520 Kč „na účet soudu I. stupně“. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že dodatek č. 2 smlouvy o poskytování služeb uzavřeného dne 29. 12. 2005 mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o., je neplatný pro rozpor s obsahem a účelem zákona a že byly splněny všechny zákonné předpoklady vzniku odpovědnosti žalovaného za škodu způsobenou žalobkyní „realizací sankčního odvodu“ do státního rozpočtu za porušení rozpočtové kázně, spočívající v neoprávněném použití peněžních prostředků státního rozpočtu na úhradu monitoringu počasí na podkladě dodatku č. 2 smlouvy, ve smyslu ustanovení § 172 odst. 1 zákoníku práce, avšak vytknul soudu prvního stupně, že při závěru o existenci škody nepřistoupil „případně“ ke zkoumání míry zavinění žalovaného na způsobené škodě, když „předmětem jeho úvah v daném směru byla fakticky jen finální část vlastního kontraktačního procesu dodatku“, tedy „(kontrolní) posouzení již vypracovaného návrhu dodatku uvažovanými zaměstnanci“, kteří se k návrhu vyjadřovali v příslušném formuláři. S ohledem na to, že povinnost tvrdit skutečnosti rozhodné pro posouzení míry zavinění zaměstnance za způsobenou škodu – která v projednávané věci zahrnuje nejen okolnosti, které se

vztahují k vlastnímu podpisu a vyjadřování se k textu návrhu dodatku uvažovanými zaměstnanci, ale rovněž okolnosti „základní fáze předmětného kontraktačního procesu“ spočívající ve vlastní přípravě textu návrhu dodatku - má obecně zaměstnavatel, dovodil odvolací soud z tvrzení žalobkyně, jež uvedla, že jí není známo, která osoba dodatek přesně sepisovala, a ani kdo dal pokyn k jeho vyhotovení, přičemž to nebyl ani žalovaný, ani Mgr. Ing. R. B., že se na kontraktačním procesu, který vyústil v podpis dodatku Mgr. Ing. R. B., podíleli „v žalobkyni netvrzené podobě a rozsahu“ též další (bližší neurčení) zaměstnanci žalobkyně, jejichž míru zavinění „by přitom bylo třeba posoudit optikou § 179 odst. 5 zákoníku práce“, a že tato míra by mohla dosáhnout značné intenzity („pojmově přichází do úvahy i úmyslné jednání osoby, která iniciovala, koncipovala, případně se jinak podílela na textu návrhu dodatku“) výrazně převyšující míru zavinění osob uvažovaných v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, a mohla by tedy objektivně ovlivnit i výši závazku žalovaného k náhradě předmětné škody. Odvolací soud uzavřel, že „bez takového komplexního posouzení celého kontraktačního procesu dodatku nelze ani formou úvahy podle ustanovení § 136 občanského soudního řádu dojít k bezpečnému závěru o míře spoluzavinění žalovaného“, a tedy ani k jednoznačnému závěru o vlastní výši škody, k jejíž náhradě by byl žalovaný případně povinen.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, podle které pro naplnění příčinné souvislosti jako jednoho z předpokladů obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu nemusí být porušení pracovních povinností zaměstnancem jedinou příčinou vzniku škody, musí však být jednou z příčin, a to příčinou důležitou, podstatnou a značnou, když nesprávně právně posoudil určené míry, v jejímž rozsahu je žalovaný zavázán z dané škodné události k náhradě škody. Má za to, že v rámci řízení prokázala veškeré předpoklady odpovědnosti žalovaného jako zaměstnance za škodu způsobenou žalobkyní, kdy jí v důsledku sankčního odvodu vznikla škoda, žalovaný porušil pracovní povinnosti, když nevnnesl v rámci své působnosti výhradu k úkonu, který zjevně směřoval k neúčelnému a neehospodárnému nakládání s majetkem žalobkyně, ke vzniku škody došlo „v příčinné souvislosti porušení pracovních povinností žalovaného a sankčním odvodem“ a na straně žalovaného došlo k zavinění ve formě „minimálně“ nedbalosti, kdy vzhledem ke své odbornosti mohl a měl vědět o neplatnosti předmětného ujednání. Dovolatelka poukazuje na to, že odvolací soud založil své rozhodnutí na předpokladu, že žalobkyně „neunesla svou procesní povinnost“, když k výzvě k doplnění rozhodných skutečností ohledně přípravy textu návrhu dodatku podle ustanovení § 118a občanského soudního řádu přistoupil „více jak pět let po zahájení řízení a téměř deset let od soudem výzvou požadované události“ a důkazní pozice žalobkyně tak byla značně oslabena. Navrhla, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že „žalobě vyhovějí v celém jejím rozsahu“.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl, neboť rozhodnutí odvolacího soudu, z jehož strany nedošlo k žádnému odchýlení od rozhodovací praxe dovolacího soudu, považuje za „zcela v souladu s platným právem“.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalovaný byl u žalobkyně zaměstnán na základě pracovní smlouvy ze dne 22. 6. 2004 ve znění dohod o změně pracovních podmínek ze dne 3. 12. 2004 a ze dne 15. 12. 2005 v pracovním poměru na dobu určitou od 1. 7. 2004 do 31. 12. 2006 jako referent státní správy a samosprávy – právník Vojenské ubytovací a stavební správy Praha (dále jen „VUSS Praha“) a jeho „funkční náplň“ mimo jiné zahrnovala výkon komplexních právních činností v jednotlivých oborech územní státní správy, řízení skupiny ředitele VUSS Praha a poskytování právní pomoci „vedoucím PS“, řízení a koordinaci výkonu právní služby u VUSS a „PS“, výkon odborně právního poradce pro velení VUSS a sledování dodržování platného právního řádu v činnosti služby na teritoriu VUSS, zpracovávání zásadních právních stanovisek ke složitým právním případům, řízení, organizaci a provádění právních rozborové činnosti a s tím spojenou souhrnnou agendu, provádění odborné a konzultační činnosti pro pracovníky VUSS, spolupráci s odděleními VUSS v oblasti pracovního zabezpečení obchodních veřejných soutěží, zadávání zakázek a náročných výzev zájemcům vyhledávaných ředitelem VUSS. Dne 29. 12. 2005 byla mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o. se sídlem Praha 9, Dobšická 1919, jako poskytovatelem uzavřena smlouva o poskytování služeb, kterou za žalobkyni podepsal Mgr. Ing. R. B. jako ředitel VUSS Praha a na základě které byl poskytovatel povinen odstraňovat v zimním období závady ve schůdnosti a sjízdnosti na chodnících a komunikacích včetně ručního dočištění podél oplocení, obrušníků a přístupů do budov, zahrnující úklid a odvoz sněhu a provádění zimního posypu včetně dodávky posypového materiálu za sjednanou cenu 3 457 307,74 Kč ročně včetně DPH. Dne 11. 9. 2006 podepsaly totožné smluvní strany dodatek č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb, kterým bylo sjednáno, že poskytovatel zajistí svými pracovníky monitorování počasí – zimní hotovost a přímo vyčlenění konkrétní zaměstnance pro dané objekty. K dodatku č. 2 smlouvy o poskytování služeb se vyjádřil žalovaný dne 8. 9. 2006 tak, že z hlediska své působnosti nemá k návrhu žádné připomínky; současně se k návrhu vyjádřili i další zaměstnanci žalobkyně: D. K. (tak, že nemá připomínky), M. V. (tak, že souhlasí), D. N. za Ing. R. Š. (tak, že v rámci své působnosti nemá připomínky) a Mgr. Ing. R. B. (uvedl do listiny, že souhlasí). Nebylo zjištěno, kdo dodatek č. 2 smlouvy sepsal ani kdo dal pokyn k jeho vyhotovení. Nejvyšší kontrolní úřad v kontrolním protokolu sp. zn. 08/01-410/151/08 konstatoval, že v případě smlouvy o poskytování služeb ze dne 29. 12. 2005, včetně dodatku č. 2 k této smlouvě ze dne 11. 9. 2006, ve kterém byl neoprávněně rozšířen předmět plnění o monitorování počasí pracovníky zhotovitele, tzv. „zimní hotovost“, došlo k porušení ustanovení § 66 odst. 2 zákona č. 40/2004 Sb. a tím byla naplněna skutková podstata porušení rozpočtové kázně minimálně ve výši 2 705 584 Kč ve smyslu § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Finanční úřad pro Prahu 6 na základě výsledku kontroly ze dne 14. 7. 2010 vyměřil žalobkyni výměrem č. 039/2010 ze dne 22. 7. 2010 č. j. 85537/10/006980107284, který nabyl právní moci dne 6. 9. 2010, za porušení rozpočtové kázně sankční odvod do státního rozpočtu v celkové výši 44 029 378 Kč, z čehož částka 2 355 444,48 Kč, která odpovídala úhradě společnosti M + M servis, s. r. o. na základě dodatku č. 2 smlouvy

za poskytování služeb „zimní hotovost“ v letech 2006 až 2008, byla uhrazena na účet Finančního úřadu pro Prahu 6 ještě před vydáním platebního výměru dne 8. 9. 2008.

Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, jaký vliv má na odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli okolnost, že na škodě se svým zaviněním podílejí i další zaměstnanci nebo třetí osoby, které nebyly jmenovitě zjištěny. Protože při řešení této právní otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k době, kdy se měl žalovaný dopustit porušení povinností, s nímž žalobkyně spojuje uplatněný nárok na náhradu škody – podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 88/1968 Sb., č. 153/1969 Sb., č. 100/1970 Sb., č. 146/1971 Sb., č. 20/1975 Sb., č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb., č. 22/1985 Sb., č. 52/1987 Sb., č. 98/1987 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 3/1991 Sb., č. 297/1991 Sb., č. 231/1992 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 590/1992 Sb., č. 37/1993 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 287/1995 Sb., č. 138/1996 Sb., č. 167/1999 Sb., č. 225/1999 Sb., č. 29/2000 Sb., 155/2000 Sb., č. 220/2000 Sb., č. 238/2000 Sb., č. 257/2000 Sb., č. 258/2000 Sb., č. 177/2001 Sb., č. 6/2002 Sb., č. 136/2002 Sb., č. 202/2002 Sb., č. 311/2002 Sb., č. 312/2002 Sb., č. 274/2003 Sb., č. 46/2004 Sb., č. 436/2004 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 563/2004 Sb., č. 628/2004 Sb., č. 169/2005 Sb., č. 253/2005 Sb., č. 342/2005 Sb., č. 413/2005 Sb., č. 72/2006 Sb., č. 79/2006 Sb., č. 115/2006 Sb. a č. 308/2006 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2006 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle ustanovení § 172 odst. 2 zák. práce byla-li škoda způsobena také porušením povinností ze strany zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnance se poměrně omezí.

Podle ustanovení § 179 odst. 4 zák. práce byla-li škoda způsobena také zaměstnavatelem, je zaměstnanec povinen hradit poměrnou část škody podle míry svého zavinění.

Podle ustanovení § 179 odst. 5 zák. práce odpovídá-li zaměstnavateli za škodu několik zaměstnanců, je každý z nich povinen hradit poměrnou část škody podle míry svého zavinění.

Předpokladem pro vznik obecné odpovědnosti zaměstnance vůči zaměstnavateli za škodu podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce je porušení povinností zaměstnancem při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, vznik škody, příčinná souvislost mezi porušením pracovních povinností a vznikem škody (tzv. kauzální nexus) a zavinění na straně zaměstnance. Ke vzniku povinnosti k náhradě škody je zapotřebí, aby všechny předpoklady byly splněny současně; chyběl-li kterýkoliv z nich, odpovědnost za škodu nenastává. Při obecné odpovědnosti zaměstnance odpovídá zaměstnanec jen za tu škodu, kterou skutečně způsobil zaviněným porušením svých povinností při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (svých pracovních povinností); neodpovídá tudíž za tu část škody, která byla způsobena porušením povinností ze strany zaměstnavatele (§ 172 odst. 2 a § 179 odst. 4 zák. práce), případně zaviněním jiného zaměstnance (§ 179 odst. 5 zák. práce), resp. třetích osob vně zaměstnavatele. V řízení o náhradu škody podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce má žalobce (poškozený zaměstnavatel) procesní povinnost tvrdit a prokázat všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. 21 Cdo 2811/2013, uveřejněný pod č. 24 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2015).

Odpovědnost zaměstnance za škodu vzniklou zaměstnavateli může být shledána i v případě úmyslné škody způsobené „neznámým pachatelem“, neboť v tomto případě může zaměstnavatel uplatnit nárok na poměrnou náhradu škody proti zaměstnanci, který ke vzniku této škody přispěl porušením svých pracovních povinností z nedbalosti, a to v rozsahu odpovídajícím míře jeho zavinění [srov. Nejvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovníprávních, občanskoprávních a rodinnoprávních (Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu), vydal Nejvyšší soud ČSSR, Praha 1980, s. 79].

Z uvedeného vztaheno na projednávanou věc vyplývá, že samotná okolnost, že na kontraktačním procesu, který vyústil v uzavření dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb sjednané mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o., se kromě žalovaného a zaměstnanců žalobkyně D. K., M. V., D. N., Ing. R. Š. a Mgr. Ing. R. B. podíleli (a to případně i úmyslným porušením svých právních povinností) též další (blíže neurčení) zaměstnanci žalobkyně, neměla (v souladu se zákonem) vést odvolací soud k závěru o neopodstatněnosti žalobkyní uplatněného nároku na náhradu škody vůči žalovanému vzniklé jí v důsledku uzavření dodatku č. 2 k uvedené smlouvě, neboť i v takovém případě bylo na místě posoudit míru odpovědnosti žalovaného za škodu, jejíž vznik měl umožnit svou nedbalostí, tak, aby forma a stupeň (intenzita) jeho zavinění našly ve stanoveném rozsahu odpovědnosti své přiměřené vyjádření.

Závěr odvolacího soudu o nedůvodnosti žaloby o náhradu škody v části, ve které žalobkyně spatřuje vznik škody v zaplacení sankčního odvodu do státního rozpočtu za porušení rozpočtové kázně v souvislosti s uzavřením dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o., na základě výměru Finančního úřadu pro Prahu 6 č. 039/2010 ze dne 22. 7. 2010 č. j. 85537/10/006980107284 ve výši 2 355 444,48 Kč, je přesto správný.

Jedním z předpokladů obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce je vznik škody. Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Skutečnou škodou, kterou je zaměstnanec, jenž odpovídá za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce, povinen nahradit zaměstnavateli (§ 179 odst. 1 zák. práce), je nastalé

zmenšení majetku poškozeného zaměstnavatele. Jinou škodou, jejíž náhradu může zaměstnavatel po zaměstnanci kromě náhrady skutečné škody požadovat v případě škody způsobené úmyslně (§ 179 odst. 3 zák. práce), je ušlý majetkový prospěch, tj. majetková újma spočívající v tom, že u poškozeného zaměstnavatele nedošlo ke zvýšení (rozmožnění) majetku, které bylo možné - nebýt škodné události - s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1852/2003).

V projednávané věci byl žalobkyni na základě výsledku kontroly Finančního úřadu pro Prahu 6 ze dne 14. 7. 2010 vyměřen – poté, co Nejvyšší kontrolní úřad v rámci kontroly smlouvy o poskytování služeb uzavřené dne 29. 12. 2005 mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o., a dodatku č. 2 k této smlouvě ze dne 11. 9. 2006 shledal, že v případě smlouvy o poskytování služeb včetně jejího dodatku č. 2, ve kterém byl neoprávněně rozšířen předmět plnění o monitorování počasí pracovníky zhotovitele, tzv. „zimní hotovost“, došlo k porušení ustanovení § 66 odst. 2 zákona č. 40/2004 Sb. a tím byla naplněna skutková podstata porušení rozpočtové kázně ve výši 2 705 584 Kč ve smyslu § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech - výměrem č. 039/2010 ze dne 22. 7. 2010 č. j. 85537/10/006980107284, který nabyl právní moci dne 6. 9. 2010, za porušení rozpočtové kázně sankční odvod do státního rozpočtu ČR v celkové výši 44 029 378 Kč, z čehož částka 2 355 444,48 Kč, která odpovídala úhradě společnosti M + M servis, s. r. o., na základě dodatku č. 2 uvedené smlouvy za poskytování služeb „zimní hotovost“ v letech 2006 až 2008, byla uhrazena na účet Finančního úřadu pro Prahu 6 ještě před vydáním platebního výměru dne 8. 9. 2008. Za tohoto stavu bylo pro rozhodnutí věci významné, zda tímto způsobem zaměstnavateli vznikla zaplacením sankčního odvodu škoda.

Vystupuje-li stát jako účastník právních vztahů, je právnickou osobou [srov. § 6 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMČR“)]. Jestliže je účastníkem pracovněprávních vztahů Česká republika (stát), je právnickou osobou a je zaměstnavatelem; za stát v pracovněprávních vztazích jedná příslušná organizační složka státu (srov. § 8b zák. práce).

Organizačními složkami státu jsou ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky a jiná zařízení, o kterých to stanoví zvláštní právní předpis anebo zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (§ 51 ZMČR); obdobné postavení jako organizační složka státu má Kancelář Poslanecké sněmovny a Kancelář Senátu (srov. § 3 odst. 1 ZMČR). Organizační složka není právnickou osobou; tím není dotčena její působnost nebo výkon předmětu činnosti podle zvláštních právních předpisů a její jednání v těchto případech je jednáním státu (srov. § 3 odst. 2 ZMČR). Organizační složka je účetní jednotkou, pokud tak stanoví zvláštní právní předpis anebo zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (srov. § 3 odst. 3 ZMČR).

Vzhledem k tomu, že organizační složka státu není právnickou osobou (právnickou osobou je stát) a pouze za právnickou osobu (tj. za stát) jedná, není oprávněna jednat svým vlastním jménem, ale jménem státu, a práva a povinnosti z jednání organizační složky tak nabývá stát jako právnická osoba. I když organizační složky státu vykonávají za stát práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, je tu rozhodující, že pouze obhospodařují majetek, který vlastní stát, a že proto v důsledku zaviněného porušení povinností při plnění pracovních úkolů zaměstnance nebo v přímé souvislosti s ním může vzniknout újma na majetku (zmenšení majetku nebo zmaření očekávatelného zvýšení majetku) pouze státu a nikoliv organizační složce státu. Ke škodě, kterou by byl zaměstnanec povinen nahradit podle ustanovení § 172 zák. práce, proto může dojít pouze u státu, jestliže nastalo zmenšení jeho majetku nebo jestliže u něj nedošlo ke zvýšení (rozmožnění) majetku, které bylo možné - nebýt škodné události - s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat (k tomu srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017 sp. zn. 31 Cdo 2764/2016).

V posuzovaném případě žalobkyně (organizační složka státu) zaplatila sankční odvod do státního rozpočtu uložený jí výměrem Finančního úřadu pro Prahu 6 č. 039/2010 ze dne 22. 7. 2010 č. j. 85537/10/006980107284 ve výši 2 355 444,48 Kč, odpovídající úhradě společnosti M + M servis, s. r. o., na základě dodatku č. 2 smlouvy o poskytování služeb za „zimní hotovost“ v letech 2006 až 2008, na účet Finančního úřadu pro Prahu 6. Protože na stát je v pracovněprávních vztazích mezi státem a zaměstnancem v případě posuzování vzniku škody způsobené zaměstnancem třeba hledět jako na jediný subjekt (vlastníka majetku), mohla státu vzniknout zaplacením tohoto sankčního odvodu škoda, jen kdyby se tím zmenšil majetek státu jako celek. Vzhledem k tomu, že žalobkyně zaplacením sankčního odvodu za porušení rozpočtové kázně odvedla peněžní prostředky zpět do státního rozpočtu, došlo pouze k přesunu finančních prostředků uvnitř státu, avšak majetek státu se touto transakcí nezmenšil a z tohoto důvodu žalobkyni (státu) jako zaměstnavateli žalovaného tvrzená škoda nevznikla. Nedošlo-li ke vzniku škody, nebyly v souvislosti se zaplacením sankčního odvodu za porušení rozpočtové kázně žalobkyní splněny předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce.

V projednávané věci se však žalobkyně po žalovaném domáhá náhrady škody nejen z důvodu zaplacení sankčního odvodu za porušení rozpočtové kázně v souvislosti s uzavřením dodatku č. 2 ke smlouvě o poskytování služeb mezi žalobkyní a společností M + M servis, s. r. o., ve výši 2 355 444,48 Kč, ale vznik škody, na které se měl zaviněným porušením svých pracovních povinností žalovaný podílet, spatřuje též v tom, že – jak vyplývá z obsahu žaloby - na základě tohoto (neplatného) dodatku smlouvy uhradila uvedená společnost za období od listopadu 2006 do března 2008 v souvislosti s monitorováním počasí 2 327 633,83 Kč, čímž by vskutku došlo – na rozdíl od zaplacení sankčního odvodu na účet Finančního úřadu pro Prahu 6 - ke zmenšení majetku žalobkyně (státu), a tedy k možnému vzniku škody na její straně. Vzhledem k tomu, že se odvolací soud tím, zda jsou ve vztahu k této žalobkyni tvrzené škodě splněny předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce, nezabýval, nemůže být jeho závěr o nedůvodnosti žaloby (zatím) správný.

Protože rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 3) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího

řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. května 2017

JUDr. Jiří Doležilek
předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.